

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai
el. p. bendrasisd@vrm.lt; agne.bilotaitė@vrm.lt;
vitalijus.dmitrijevas@vrm.lt

2024-07-30 Nr. 24-0730

Lietuvos savivaldybių asociacijai
el. p. bendras@lsa.lt

DĖL NEPRITARIMO VRM PAŽANGOS PRIEMONEI

Lietuvos gaisrinės saugos asociacija (toliau – **Asociacija**) išnagrinėjo Vidaus reikalų ministerijos kartu su Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentu (toliau – PAGD) parengtą Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymo projektą „Dėl Viešojo saugumo stiprinimo ir plėtros programos pažangos priemonės Nr. 07-012-10-08-04 „Padidinti priešgaisrinės saugos užtikrinimo sistemos efektyvumą“ aprašo patvirtinimo“ (toliau – Projektas), kuriuo numatoma patvirtinti priešgaisrinės saugos užtikrinimo sistemos efektyvumo didinimo priemonės ir joms **nepitaria bei prašo iš Projekto išbraukti Projekto tikslams prieštaraujančią priemonę**, skirtą savivaldybių priešgaisrinių tarnybų prijungimui prie valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos.

Projektu numatomas savivaldybių priešgaisrinių tarnybų tinklo prijungimas prie valstybinės PAGD sistemos ne padidins, o priešingai – **sumažins priešgaisrinės saugos užtikrinimo sistemos efektyvumą bei pažeis Lietuvos Respublikos Konstituciją** dėl šių esminių priežasčių, kurios, be kita, įvardintos ir Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2021 m. kovo 22 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. VAE-2 „Priešgaisrinių pajėgų veikla mažinant gaisrų skaičių ir jų padarytus nuostolius“ (toliau – **Valstybinio audito ataskaita**)¹ bei atsispindi oficialioje žuvusiųjų gaisruose statistikoje (2023 metais žuvusiųjų gaisruose skaičius padidėjo kone 40 proc.)²:

¹ <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23985/priesgaisriniu-pajegu-veikla-mazinant-gaisru-skaiciu-ir-ju-padarytus-nuostolius>

² 2023 m. Lietuvoje kilo 7905 gaisrai, gaisruose žuvo **100 žmonių, iš jų 2 vaikai**, o 186 gyventojai patyrė traumų. Palyginti su 2022 m., kai gaisruose žuvo **72 gyventojai**, 2023 m. **žuvo 28 gyventojais, arba 38,9 proc. daugiau**. Žr. Projekto pagrindimo aprašą.

1. Kaip rodo **Valstybinio audito ataskaita, savivaldybių priešgaisrinės pajėgos daugelyje sričių pranoksta PAGD pajėgas**: tiek įsisavindamos lėšas, komplektuodamos techniką ir jos įrangą bei pagal turimą jų kiekį, tiek modernizuodamos statinius ir pagal gelbėjimo darbų skaičių bei kt. **Valstybinio audito ataskaitoje, Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto 2021-04-21, 2021-04-28 posėdžių medžiagoje, 2021-05-05 sprendime konstatuoti reikšmingi valstybinių priešgaisrinių pajėgų (t.y. PAGD) veiklos trūkumai**, neveiksminga valstybinė priešgaisrinė sauga, teisės aktus pažeidžiantis materialinis-techninis aprūpinimas, pavėluotas reagavimas ir nuvykimas į iškvietimus, neįsisavinamos lėšos ir kita **neefektyvi ir neveiksminga esamos valstybinės priešgaisrinės sistemos veikla**. Projektu siekiama prie tokios blogai veikiančios valstybinės sistemos prijungti efektyviai iki šiol veikusias savivaldybės pajėgas. Toks prijungimas sunaikins gerai veikiančią savivaldybių priešgaisrinių pajėgų grandį jai patekus į veiksmingai veikti negebančią ir didelių veiklos trūkumų turinčią PAGD sistemą. Projektu užprogramuojamas esamos gerai veikiančios priešgaisrinės saugos užtikrinimo sistemos žlugdymas, o tai nulems šios sistemos efektyvumo drastišką mažėjimą bei neužtikrintą visuomenės saugumą.

2. **PAGD nesusitvarko** su jai pavestų uždavinių įgyvendinimu, todėl nėra jokio objektyvaus pagrindo tikėtis, kad PAGD pajėgs efektyviai ir veiksmingai valdyti prijungtas savivaldybių priešgaisrines pajėgas. Remiantis Priešgaisrinės saugos įstatymu, PAGD yra centrinė ir pagrindinė vykdomoji institucija gaisrų prevencijos, gaisrų gesinimo ir gelbėjimo darbų vykdymo srityje, PAGD suteikti plačiausi įgaliojimai teisėkūros formavimo ir įgyvendinimo procese, aukščiausi vadovavimo, priežiūros ir kontrolės įgaliojimai visų šalyje veikiančių priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų atžvilgiu (įskaitant savivaldybių, žinybinių ir savanoriškų pajėgų atžvilgiu). Tačiau PAGD pastaraisiais keleriais metais negeba tinkamai šiais suteiktais įgaliojimais naudotis ir tai atsispindi oficialioje statistikoje. 2023 metais, lyginant su 2022 metais, stipriai išaugo žuvusiųjų gaisruose skaičius, **gaisruose žuvusiųjų skaičius padidėjo net 40 procentų**, tarp žuvusiųjų skaičiuojami ir vaikai, kas neigiamai prisideda prie ir taip prastėjančios šalies demografinės situacijos.

3. Kaip pastebi Valstybės kontrolė Valstybinio audito ataskaitoje, PAGD negeba įsisavinti lėšų, kritiškai žemėja aprūpinimo lygis. **Valstybinei priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai trūksta 38 proc. gaisrų ir gelbėjimo technikos. Iš 24,4 mln. Eur Europos Sąjungos paramos lėšų, skirtų priešgaisrinių gelbėjimų pajėgų aprūpinimui, PAGD per 5-erius metus įsisavino tik 3,7 mln. Eur**, o už gaisrinių autocisternų nuomą sumokėta daugiau nei šių automobilių vertė. PAGD turimos gaisrų gesinimo ir gelbėjimo technikos apimtys ir kiekiai nuo 2017 metų nuosekliai mažėjo ir nebuvo atnaujinami, **pasiektas kritinis** faktiškai turimos ir pagal teisės aktus privalomos turėti technikos santykis. Iš 443 pagal standartus

būtiną techniką, 2019 m. valstybinė priešgaisrinė tarnyba turėjo tik 293. Tuo tarpu savivaldybėse, kaip nurodyta Valstybinio audito ataskaitose, šioje srityje gebama puikiai tvarkytis, ženkliai geresnis priešgaisrinių pajėgų techninio ir materialinio aprūpinimo lygis.

Didelę nuostabą ir abejones kelia Projekto pagrindimo apraše nurodomas siekis pritraukti tarptautinį finansavimą, kuomet **Valstybinio audito ataskaitoje konstatuotas PAGD negebėjimas įsisavinti** ne tik skiriamas valstybės biudžeto, bet ir Europinės paramos lėšas.

4. PAGD, nors jam pavesta, šalies mastu nevaldo ir nekoordinuoja visų šalies ugniagesių techninės įrangos suderinamumo, ugniagesių lygiateisio aprūpinimo specialia apranga ir asmens apsaugos priemonėmis. PAGD pavaldume esantis Bendrasis pagalbos centras neužtikrina, kad šalies priešgaisrinėms pajėgoms (tarp jų ir savivaldybių) būtų laiku perduotas pranešimas apie gaisrą. Pajėgos į incidentus iki šiol siunčiamos neefektyviai, pagal popierinius pajėgų išsiuntimo planus, o ne susistemintu, skaitmeniniu ir automatizuotu būdu.

5. Savivaldybių gaisrinių pastatų būklė gerinama sparčiau nei PAGD. Per pastaruosius 5-7 metus **PAGD atnaujino tik kelias** gaisrines – pastatė Šilutės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos ir Kybartų komandos pastatus. Tačiau kai kuriuose valstybės gaisrinės pastatuose nebuvo atliekami net būtinieji ir neišvengiami remonto darbai. Toks neveiklumo, keliančio pavojų darbuotojų sveikatai pavyzdys yra Lentvario komanda (žr. nuotraukas žemiau), kur ugniagesiai gelbėtojai jau **daugiau kaip septynerius metus iš eilės** priversti dirbti avarinės būklės, nesaugiame ir higienos reikalavimų neatitinkančiame pastate. Dalis pastato, tarp jų ir stogas, yra sugriuvę dėl nepriežiūros, tačiau iki šiol nepateisinamai delsiama atlikti statybos darbus, nors lėšos ir sklypas naujos gaisrinės statyboms buvo skirti prieš kelis metus.

PAGD valdomos veikiančios Lentvario komandos nuotraukos (ir pridėjama):

Tuo tarpu savivaldybės per šį laikotarpį yra modernizavę ir atnaujinę apie 100 ugniagesių komandų pastatų, statiniai yra rekonstruojami, remontuojami, pertvarkomi, komandos perkeliamos keičiant pajėgų išdėstymą pagal standartų reikalavimus (pvz., Pakruojo r., Šilalės r., Kretingos r., Lazdijų r., Vilniaus r., Kauno r., Ukmergės r., Jonavos r., Elektrėnų ir kt. savivaldybėse – visiškai renovuotos, modernizuotos savivaldybių ugniagesių komandos).

6. Valstybinio audito atskleisti PAGD valdymo ir veiklos trūkumai, netinkamas pavestų funkcijų vykdymas, esamos priešgaisrinės apsaugos sistemos organizavimo ir funkcionavimo neužtikrinimas, pajėgų nekoordinavimas šalies mastu, netolygus pajėgų paskirstymas šalyje, negebėjimas įsisavinti ES lėšų PAGD lygmeniu, reikiamo minimalaus materialinio ir techninio aprūpinimo neužtikrinimas PAGD lygmeniu, sudaro rimtą ir objektyvų pagrindą abejoti Projekto ir jame numatomo savivaldybių priešgaisrinių pajėgų prijungimo prie PAGD sistemos pagrįstumu ir efektyvumu. PAGD nesusitvarkant su esančiomis funkcijomis, nėra pagrindo manyti, jog PAGD susitvarkys su funkcijų ir jų apimties išplėtimu. Abejotina, **ar racionalu ir atsakinga** gerai bei efektyviai funkcionuojantį savivaldybių priešgaisrinių pajėgų tinklą integruoti į nepatenkinamai funkcionuojantį valstybinį PAGD tinklą ir tokiu būdu kelti tiesioginę grėsmę ne tik Lietuvos konstitucingumui, bet ir visuomenės saugumui.

7. Projektas **kertasi su Lietuvos Respublikos Konstitucijoje bei ratifikuotuose tarptautiniuose teisės aktuose** įtvirtintais esminiais teisinės valstybės ir valdžių padalijimo principais, be kita ko - **prieštarauja esamos Vyriausybės programai**. Priešgaisrinė sauga yra Vietos savivaldos įstatymu savivaldybėms perduota valstybinė funkcija, o PAGD ir VRM pradėtas savavališkas savivaldybių priešgaisrinių pajėgų prijungimas prie valstybinio tinklo prieštarauja šiam įstatymui bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintai valdžios

funkcijų sąrangai, o taip pat Europos vietos savivaldos chartijoje įtvirtintam subsidiarumo principui. Europoje valdymas yra grindžiamas decentralizavimo principu³, o Projektas aptariamoje apimtyje šiam principui prieštarauja, nes numato priešgaisrinių tarnybų centralizavimą. Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa taipogi paremta decentralizavimo, saugumo priemonių prieinamumo regionuose, savivaldybių galių stiprinimo principais, kuriems Projektas aptariamoje apimtyje, kaip minėta, prieštarauja.

8. Projekto ir jame numatomų priemonių pagrindimas atliktas šališkai, spekuliatyviai, skaičiuojamosios reikšmės ir rodikliai yra deklaratyvūs, manipuliatyvūs, „laužti iš piršto ir pritempti“, nepagrįsti jokiais objektyviais duomenimis bei neatitinka tikrovės, juo labiau – neatitinka siektinų rezultatų reikšmių. Projektas vertintinas kaip neskaidrus ir keliantis grėsmę visuomenės saugumui bei valstybės finansinei gerovei, sudaro prielaidas sunaikinti savivaldybių priešgaisrinės saugos sistemą ir taip palikti savivaldybių gyventojus ir jų turtą be reikiamos ir operatyvios pagalbos kilus gaisrui ar kitai nelaimei. Kaip rodo oficialios statistikos duomenys bei Valstybinio audito ataskaita, savivaldybių priešgaisrinės pajėgos dažnu atveju atvyksta į įvykį pirmosios, ypač kaimiškose ir atokiose gyvenamosiose vietovėse.

9. Būtina paminėti, kad be valstybės biudžeto dotacijų, savivaldybių priešgaisrinei funkcijai atlikti savivaldybės kasmet savo lėšomis papildomai skiria **virš 10 mln. eurų tiesiogiai ugniagesiams išlaikyti** (be turto išlaikymo, kas taipogi ir papildomai finansuojama iš savivaldybių lėšų). Iš šiuo metu skiriamų valstybės biudžeto dotacijų apie 95 proc. skiriamų lėšų panaudojama išimtinai tik ugniagesių darbo užmokesčio fondui. Tuo tarpu savivaldybės ugniagesių materialinis aprūpinimas, gelbėjimo ir gaisrų gesinimo technikos įsigijimas, ugniagesių apsaugos priemonių įsigijimas, patalpų išlaikymas ir atnaujinimas savarankiškai ir papildomai finansuojamas iš savivaldybių biudžeto lėšų. Akivaizdu, kad šis lėšų poreikis (kurį šiuo metu skiria pačios savivaldybės) Projekte liko neįvertintas ir nepaskaičiuotas, todėl siūloma savivaldybių priešgaisrinių pajėgų prijungimo alternatyva nėra pagrįsta objektyviais ir tikrovę atitinkančiais rodikliais.

Taigi, apibendrinant – Projekto priemonė centralizuoti priešgaisrines pajėgas nėra pagrįsta Lietuvos Respublikos Konstitucija, tarptautiniais įsipareigojimais, Valstybinio audito ataskaitos išvadomis, Projektu keliama grėsmė visuomenės saugumui, pasitikėjimui valstybe ir valdžios institucijomis, valstybės finansų sistemos tvarumui, demokratiniam, vakarietiškam valdymo modeliui.

³ Pvz., Europos vietos savivaldos chartijos preambulė, 4 str. 3 d. ir kt.

Maloniai prašome įvertinti aukščiau išdėstytas pastabas ir pasiūlymus bei iš Projekto išbraukti priešgaisrinių pajėgų centralizavimo priemonę.

PRIDEDAMA. PAGD gaisrinės nuotraukos.

Pagarbiai,

Lietuvos gaisrinės saugos asociacijos prezidentas

Vytas Kaziliūnas

Lietuvos Gaisrinės Saugos Asociacija

Lietuvos Gaisrinės Saugos Asociacija
Perkūnkiemio g. 2, LT-12128 Vilnius
www.lgsa.lt

Tel. (8 698) 37188

El. p. informacija@lgsa.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 195729592

TRAKŲ
PRIEŠGAISRINĖS
GELBĖJIMO TARNYBOS
LENTVARIO KOMANDA

